

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Моніторинг безпеки країн Чорноморсько-Каспійського регіону здійснюватимуть НУО

У країнах Чорноморсько-Каспійського регіону діятиме міжнародний консорціум неурядових організацій (НУО), покликаний створити на рівні регіону ефективну систему громадської участі у сфері безпеки та оборони. Про створення консорціуму було оголошено 27 листопада в Києві

Неурядові організації та незалежні аналітичні центри з Азербайджану, Болгарії, Вірменії, Грузії, Молдови, Румунії, Туреччини та України оголосили про утворення "Консорціуму демократичного контролю Чорноморсько-Каспійського регіону". Причини створення консорціуму – бажання його учасників організувати на рівні Чорноморсько-Каспійського регіону ефективну систему громадянської участі у рішеннях влади країн-учасниць у сфері внутрішньої та зовнішньої безпеки. Установчі збори нової організації відбулися 27 листопада 2004 року у конференц-залі Міжнародного центру перспективних досліджень.

"Чорноморсько-Каспійський регіон розглядають нині на геополітичній карті світу як надзвичайно важливе місце з огляду на наявність тут величезних природних ресурсів і стратегічних транспортних коридорів. Водночас сучасна соціально-політична ситуація у низці посткомуністичних країн регіону в цілому характеризується досить слабким рівнем розвитку структур громадянського суспільства і практичною відсутністю можливості громадян впливати на владу та її рішення", – зазначається у заяві установчих зборів консорціуму.

Новостворений консорціум визначив своїми головними пріоритетами:

- консолідацію наявних і методологічну підтримку створення нових неурядових аналітичних центрів демократичного контролю, формування координаційної структури демократичного контролю в Чорноморсько-Каспійському регіоні (ЧКР);
- формування в суспільній думці ідей необхідності, бажаності і доцільності встановлення об'єктивного

демократичного контролю над зовнішньою та внутрішньою політикою;

- створення системи моніторингу за рівнем демократичного контролю в країнах регіону, станом національної та регіональної безпеки.

Діяльність консорціуму здійснюватиметься через регулярні конференції та робочі семінари, створення Громадських рад з питань демократичного контролю при парламентах країн ЧКР, підготовки альтернативних проектів і програм у сфері демократичного контролю та пропаганду ідей і принципів демократичного контролю як наріжного каменя демократичних трансформацій.

Директор МЦПД Віра Нанівська вважає, що необхідні принципові зміни у відкритості оборонних програм посттоталітарних країн: "Ідея, яка ніколи не обговорювалася та, на мою думку, навіть не формулювалася, полягає в тому, що пострадянським країнам потрібна "декегебезація" системи безпеки, роботи у системі безпеки, мислення у системі безпеки і, звичайно, громадська участь в оборонних програмах уряду. Дуже важливо обдумати та підготувати інтелектуальне підґрунтя, зрозумілі ідеї, чітке розуміння того, що потрібно змінити: які інституції, яке законодавство і як саме ми змусимо речі відбуватися іншим чином".

Україну в консорціумі представлятиме Центр міжнародної безпеки та стратегічних студій, який з 1999 року здійснює в Україні дослідження та програми в галузі міжнародної та національної безпеки, політичного аналізу та стратегічних досліджень. Докладніша інформація доступна в інтернеті за адресою: <http://www.kgi.edu.ua/cisss-ua/>. ■

МЦПД відкликає економічний прогноз

Розвиток ситуації в країні за ризиковим сценарієм (політична криза) змушує економістів Міжнародного центру перспективних досліджень вдатися до перегляду прогнозу економічного розвитку на 2004–2006 роки. Загальний політичний страйк, сепаратистські наміри з негативними наслідками для виробничих ланцюгів і державного бюджету, неповноцінне функціонування державних органів управління спричинюватимуть швидке зменшення темпів економічного зростання.

Таким чином, МЦПД відкликає останній офіційно оприлюднений прогноз економічного розвитку України (вересень 2004 року), який передбачав економічне зростання 2004 року на рівні 13,5%. Економісти Центру сподіваються на швидке вирішення політичної кризи й обрання нового президента, що призведе до стабілізації економічної ситуації та дасть змогу сформулювати базові припущення, на яких ґрунтується прогноз.

Водночас МЦПД вважає передчасними заяви про економічний спад. За нашою інформацією, більшість підприємств продовжують працювати в штатному режимі, різкого скорочення експортно-імпорتنних операцій не зафіксовано. Найсерйозніше занепокоєння викликає суттєве скорочення надходжень до бюджету, зниження довіри до банків і щораз більший попит на готівкову валюту. Центр наголошує, що нетривала політична криза не спроможна радикально змінити позитивні економічні тенденції, які зафіксовано в Україні впродовж останніх п'яти років.

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Андрія Блінова за телефоном (044) 236-1292 та електронною поштою: ablinov@icps.kiev.ua.

Поліпшення бізнес-середовища: центральноєвропейський досвід

МЦПД продовжує знайомити читачів Вісника Центру з порадами фахівців країн Вишеградської четвірки щодо досвіду основних економічних реформ Центральної Європи. Член парламенту Чехії Ян Младек пропонує створити умови для заснування підприємств з іноземними інвестиціями, орієнтованими на зовнішні ринки, та забезпечити їхній прихід необхідною інфраструктурою бізнесу, можливістю купувати землю під будівництво нових підприємств і створенням сприятливого регуляторного середовища

Малий і середній бізнес критично важливий для двох сфер діяльності: зайнятості та політичної стабільності. Підприємства малого та середнього бізнесу – головним чином ті, що надають послуги й займаються виробництвом, – надали дуже суттєву допомогу щодо поглинання надлишку трудових ресурсів із застарілого державного сектору. Стабільність і демократія, серед іншого, також ґрунтуються на існуванні підприємств малого та середнього бізнесу.

Іноземні інвестиції доводять свою ефективність

Одне з досліджень, яке проводилося в Чехії з 1999 року, засвідчило, що компанії з прямими іноземними інвестиціями діють набагато успішніше, ніж приватизовані чи державні компанії. Незважаючи на всі спроби поліпшити менеджмент і корпоративне управління в приватизованих або державних компаніях, успішні приклади є рідкістю. Виходить, найкращих результатів можна досягти заохоченням прямих іноземних інвестицій і малого та середнього бізнесу, однак дуже корисними виявляються такі питання:

- Для кого вироблятимуть товари та послуги нові компанії?
- Де вони їх вироблятимуть?
- Як вони їх вироблятимуть?

Для кого: зовнішній ринок

Бездоганне бізнес-середовище нічого не варте, якщо не існує ринку для збуту продукції. Це означає, що серед компаній з прямими іноземними інвестиціями найкращими є ті, які обслуговують зовнішні ринки. Ті, що обслуговують внутрішні ринки, зазвичай поліпшують якість продукції, продуктивність, але також безпосередньо конкурують із вітчизняними підприємствами. Ще жорсткішою є ринкова боротьба для малого та середнього бізнесу. Успішний швидкий розвиток малого та середнього бізнесу відбувається в тих регіонах, де

споживачі – іноземні туристи або взагалі іноземці. Це столиці та прикордонні території, до яких відвідувачі з багатших країн можуть легко дістатися. Щоб привабити таких споживачів, необхідно створити для них найпростіший візовий режим (бажано безвізовий), забезпечити легкий доступ усіма видами транспорту, забезпечити багато прикордонних пропускних пунктів (на кордоні між Чехією та Німеччиною пропускні пункти влаштовано кожні п'ятнадцять кілометрів) та останнє, але не менш важливе – забезпечити пропозицію готелів, пансіонів тощо.

Де виробляти: на новостворених підприємствах

Іноземні компанії надають перевагу інвестиціям з нуля (започаткуванню нових підприємств), бо вони побоюються проблем, пов'язаних з успадкуванням наявних активів і головне – прихованих зобов'язань. Зобов'язання можуть бути різних типів, але найнебезпечнішими є екологічні.

Аби залучити прямі іноземні інвестиції в умовах нинішньої жорсткої глобальної конкуренції, необхідно надати можливість купувати землю під будівництво нових компаній. Довготривала оренда (50 років, 99 років) може замінити власність на землю, але, зрозуміло, *це менш привабливий варіант*.

Для малого та середнього бізнесу питання, де виробляти, ще гостріше. Тут досвід країн Центральної Європи виявив, що найефективнішим способом отримати активи були реституція або добровільний перепродаж ефективнішому власнику (реприватизація). Попередні власники або їхні спадкоємці отримали назад ресторани, готелі, засоби технічного обслуговування, ділянки, де були розташовані виробничі потужності, та ін. Свій внесок до цього зробила мала приватизація, яку використовували для невеликих активів. Іншим джерелом набуття у власність потужностей було банкрутство та ліквідація великих компаній.

Як виробляти: за сприяння держави

Існує два напрями, де держава може вдаватися до безпосередніх дій: телекомунікації та банківська діяльність. Телефонний зв'язок, факс та інтернет – мінімальні умови провадження бізнесу.

Цього можна досягти завдяки приватизації телекомунікаційної компанії стратегічному інвесторові та/або розвитку конкуренції в цій сфері. Банківська діяльність – складніше питання. Усі банки в країні мають діяти за міжнародними стандартами, їхній розвиток заохочуватися конкуренцією і, таким чином, зменшувати час, необхідний для переказу грошей і відкриття рахунку.

Проблема ліцензування підприємницької діяльності не має простого розв'язку. Деякі види підприємницької діяльності мають підлягати ліцензуванню, але ліцензії для багатьох видів підприємницької діяльності підривають економічну діяльність. Частковим рішенням є запровадження типів ліцензій. Деякі види комерційної діяльності можуть не потребувати ліцензії, деякі – потребувати помірної ліцензування, а інші – повних ліцензійних процедур. Мета такого кроку – мати якомога більше видів діяльності, що не потребують ліцензування.

У цілому країна має забезпечувати прямі іноземні інвестиції не лише землею за прийнятну ціну, а й необхідною інфраструктурою, кваліфікованими трудовими ресурсами та деякими податковими канікулами (пільгами). Останнє викликає багато сумнівів через створення нерівних умов. Альтернативним варіантом є так зване рівне оподаткування – зменшення податкового навантаження для всіх компаній. Ціною цього підходу є збільшення непрямого оподаткування (ПДВ, акцизні податки). У цілому оподаткування або податкове навантаження в країнах Центральної Європи достатньо низьке. Дискусійним питанням є співвідношення між непрямими та прямими податками (включаючи і нарахування на охорону здоров'я, соціальне страхування, податки, що нараховують на фонд заробітної плати). ■

Ян Младек, депутат парламенту Чехії (подано зі скороченнями, повний текст читайте за адресою <http://www.icps.kiev.ua/library.html?1>).

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua, тел.: (044) 236-5464, факс: (044) 236-4668. Архів **вісника центру** зберігається за адресою <http://visnyk.icps.kiev.ua/> Редактор **вісника центру** Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua), тел.: (044) 236-4477. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.